

انتخابات ریاست جمهوری ایران

کتابچه راهنمای رأی گیری خارج از کشور

مقدمه

این کتابچه راهنمایی است برای ایرانیان مقیم خارج از کشور، تا بتوانند فرایند رأی گیری خارج از کشور در انتخابات ریاست جمهوری را درک کرده و به عنوان رأی دهنده یا ناظر در این انتخابات مشارکت کنند. تخمین زده می شود که پنج میلیون ایرانی در خارج از کشور زندگی می کنند.^۱ ایران از سال ۱۳۵۸ تا کنون انتخابات ریاست جمهوری را در خارج از کشور نیز برگزار کرده است.^۲ افرادی که تابعیت ایرانی داشتند، از لحاظ ذهنی سالم بوده و تاریخ تولد آن ها بعد از ۹ خرداد ۱۳۷۰ بود می توانستند در انتخابات ریاست جمهوری سال ۱۳۸۸ شرکت کنند.^۳

چشم اندازی از رأی گیری خارج از کشور در سطح جهان

بر اساس يك پیمایش جهانی که توسط مؤسسه بین المللی دموکراسی و مساعدت های انتخاباتی انجام شده است، رأی گیری خارج از کشور توسط ۱۱۴ کشور در جهان انجام می شود: ۲۸ کشور افریقایی، ۱۶ کشور امریکایی، ۴۱ کشور اروپایی، و ۱۰ کشور در اقیانوسیه. در زمینه اجزای فرایند رأی گیری خارج از کشور باید به سه سؤال اصلی پاسخ گفت. نخست این که رأی گیری خارج از کشور را در کدام نوع از انتخابات می توان انجام داد؟ افرادی که از مدت ها پیش تابعیت کشور دیگری را داشته اند می توانند در انتخابات ملی شرکت کنند، اما اگر لازم باشد که آدرس خود را درون کشور اعلام کنند، نمی توانند در انتخابات استانی و منطقه ای رأی دهند. جدول زیر نوع انتخابات و تعداد کشورهایی را نشان می دهد که رأی گیری خارج از کشور را برگزار می کنند.

جدول ۱

رأی گیری خارج از کشور و انواع مختلف انتخابات

نوع انتخابات	تعداد کشورها
تنها انتخابات پارلمانی	۳۱
تنها انتخابات ریاست جمهوری	۱۴

۲۰	انتخابات پارلماني و رياست جمهوري
۱۱	انتخابات پارلماني و رياست جمهوري و همه پرسي ها
6	انتخابات پارلماني، رياست جمهوري، استاني و منطقه اي و همه پرسي ها
۷	انتخابات پارلماني و همه پرسي ها
۷	انتخابات رياست جمهوري و همه پرسي ها
۱۹	ساير تركيبات انتخابات
۰	تنها همه پرسي ها
۱۱۴	مجموع

دوم اين كه چه افراڊي واجد شرايط رأي دادن هستند؟ ممكن است تمامي شهروندان خارج از كشور صرف نظر از شرايط و مدت زمان اقامت خود بتوانند در رأي گيري خارج از كشور شركت كنند. همچنين ممكن است محدوديت هايي در اين زمينه در نظر گرفته شود؛ مثلاً اين كه تنها پرسنل نظامي و ديپلماتيك بتوانند در اين انتخابات شركت كنند، تنها افراڊي كه مدت كوتاهي است از كشور خارج شده اند حق رأي داشته باشند، يا اين كه رأي دادن تنها براي افراڊي كه به زور از كشور خارج شده اند (مانند پناهندگان و پناه جويان) امكان پذير باشد. در مورد اخير پنج نوع انتخابات و يك نوع همه پرسي در خارج از كشور برگزار شده و توسط مؤسسات بين الملل نظارت شده اند. در تمامي اين موارد نظارت توسط سازمان بين المللي مهاجرت انجام شده است. انتخابات مذكور در بوسني و هرزگوين، تيمور شرقي، كوزوو، افغانستان، عراق، و عربستان سعودي صورت گرفته است.

سوم اين كه روش هاي رأي دادن کدام هستند؟ به طور كلي چهار روش براي رأي گيري خارج از كشور وجود دارد: (۱) حضوري، (۲) پستي، (۳) به نمايندگي، و (۴) اينترنتي. در روش حضوري رأي دهنده بايد شخصاً در محل حاضر شده و رأي خود را به صندوق بپردازد. اين روش در آرژانتين، مجارستان، و افريقاي جنوبي انجام مي شود. در روش پستي برگه هاي رأي براي فرد فرستاده شده و وي نيز پس از پر كردن آن ها را براي مسئولين انتخاباتي پست مي كند. اين روش در كشورهاي كانادا، مكزيك، و نروژ انجام مي شود. در روش رأي دادن به نمايندگي، رأي دهنده اي كه در خارج از كشور سكونت دارد به فردي درون كشور وكالت مي دهد تا به جاي وي رأي دهد. در رأي گيري اينترنتي نيز آراء توسط وب سايتي كه توسط مسئولين انتخاباتي طراحي شده

است اخذ مي شوند. اين روش در كشوري استوني مورد استفاده قرار مي گيرد. دو كشور استراليا و نيوزيلند امكان رأی گيري از طريق دستگاه فاكس را نيز در برخي موارد فراهم آورده اند. مرسوم ترين نوع رأی گيري روش حضوري است، هر چند سيستم هايي نيز هستند كه چند روش مختلف را با هم تركيب مي كنند. مكان هاي مرسوم رأی گيري عبارتند از سفارتخانه ها و كنسولگري ها.

جدول زير تعداد كشورهايي را كه از هر يك از روش هاي فوق استفاده مي كنند نشان مي دهد.

جدول ۲

روش هاي رأی گيري خارج از كشور

روش رأی گيري	تعداد كشورها
تنها رأی گيري حضوري	۵۴
تنها رأی گيري پستي	۲۵
تنها رأی گيري به نمايندگي	۴
تركيب چند روش	۲۷
نامعلوم	۴
مجموع	۱۱۴

علاوه بر فراهم آوردن حق رأی، يازده كشور وجود دارند كه به شهروندان خارج از كشور اجازه مي دهند تا در انتخابات پارلماني نامزد داشته باشند. اين كشورها عبارتند از الجزاير، آنگولا، كپ وردي، كلمبيا، كرواسي، اكوادور، فرانسه، ايتاليا، موزامبيك، پاناما و پرتغال. تعداد كرسي هايي كه براي شهروندان خارج از كشور در نظر گرفته شده از يك (كلمبيا) تا ۱۲ (فرانسه و ايتاليا) متغير هستند. درصد اين كرسي ها نيز از ۰/۶ درصد (كلمبيا) تا ۸/۳ درصد (كپ ورد) تغيير مي كند.^۱

چارچوب قانوني رأی گيري خارج از كشور

چارچوب قانوني انتخابات رياست جمهوري ايران در دو سند گنجانده شده است: *قانون انتخابات رياست جمهوري اسلامي ايران* (قانون انتخابات رياست جمهوري)^۴ و *آئين نامه اجرائي قانون انتخابات رياست جمهوري اسلامي* (آئين نامه)^۵. آئين نامه ها و قوانين ديگري نيز در كنار اين

^۱ مؤسسه بين المللي دموكراسي و مساعدت هاي انتخاباتي و مؤسسه انتخابات فدرال مكزيك، "رأی گيري خارج از كشور - كتابچه راهنماي مؤسسه بين المللي دموكراسي و مساعدت هاي انتخاباتي، ۲۰۰۷".

اسناد قرار مي گیرند که به همراه هم روال کار، صلاحیت های لازم، و حقوق و مسئولیت های مربوط به شرکت در انتخابات ریاست جمهوری را تعیین می کنند. اسناد فوق و قانون اساسی ایران هیچ يك به صراحت اجازه رأي گيري خارج از کشور را نداده اند، اما هر دوي آن ها به گونه اي به سازماندهي انتخابات خارج از کشور اشاره کرده اند. بخش هایی از این اسناد که به انتخابات خارج از کشور می پردازد در ادامه آمده است.

قانون انتخابات ریاست جمهوری

- ماده ۵۳: سفارتخانه های ایران، کنسولگری ها، یا نمایندگان سیاسی خارج از کشور می توانند کمیته های اجرایی را برای انتخابات ریاست جمهوری تشکیل دهند. این کمیته های اجرایی باید توسط سفیر، کنسول ارشد، یا بالاترین نماینده سیاسی اداره شوند. سه نفر از کارکنان ارشد سفارتخانه، کنسولگری، یا نمایندگی های سیاسی و پنج نفر از ایرانیان مقیم خارج از کشور، که به آرمان های انقلاب اسلامی وفادار بوده و توسط سفیر، کنسول ارشد، یا بالاترین نماینده سیاسی انتخاب شده اند، باید به کمیته مذکور بپیوندند.
- ماده ۵۴: کمیته اجرایی مورد اشاره در ماده فوق باید نتایج انتخابات را ثبت کرده و گزارش دهد. سفیر، کنسول ارشد، یا بالاترین نماینده سیاسی وظیفه دارد تا وزارت کشور را از طریق وزارت امور خارجه و به سریع ترین شیوه ممکن از نتایج انتخابات آگاه کند.
- ماده ۱۸: وزارت کشور پس از شمارش آراء داخل و خارج کشور، باید عموم مردم را از طریق رسانه های ارتباط جمعی در جریان نتایج انتخابات قرار دهد.

آیین نامه

آیین نامه جزئیات مربوط به سازماندهی انتخابات در سطح ملی و منطقه ای را تشریح می کند. تنها مورد اشاره به رأي گيري خارج از کشور را می توان در انتهای این سند یافت. ماده ۴۲ بیان می دارد که «اگر با توجه به منابع موجود و دلایلی از این دست نتوان در خارج از کشور یا در برخی شهرهای يك استان آراء را با استفاده از دستگاه شمارش کرد، قرائت و شمارش آراء به شیوه دستی و بر اساس این قوانین انجام خواهد شد: ۱) تمامی اصلاحیه های مفاد ۱ تا ۲۷ این آیین نامه کماکان معتبر و لازم الاجرا خواهند بود؛ ۲) مراحل ۱ تا ۴ ماده ۲۸ اصلاحی کماکان معتبر و لازم الاجرا خواهند بود. اما مراحل ۵ و ۶ این ماده باید چنان که قبل از اصلاحیه ها بوده اند اجرا شوند، به این شرط که مفاد ۲۵، ۲۶، ۲۷ و ۲۸ قانون انتخابات ریاست جمهوری به شکل اصلاحی

اجرا شوند؛ ۳) مفاد ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴ و ۳۵ این آیین نامه باید چنان که پیش از اصلاحیه ها بوده اند اجرا شوند».

بر خلاف بسیاری از کشورها، ایران حق رأی در خارج از کشور را محدود به مدت زمان یا دلیل اقامت در خارج از کشور نمی کند. همچنین چارچوب قانونی در بر دارنده قوانین و اسناد مجزایی درباره رأی گیری در خارج از کشور نیست. بر اساس گزارش های خبری در بسیاری از حوزه های رأی گیری خارج از کشور افراد می توانستند به جای شناسنامه یا کارت ملی، با ارائه گذرنامه رأی دهند.^۷

لیست رأی دهندگان نه در داخل و نه در خارج از کشور تهیه نمی شود. همچنین هیچ مکانیسم واضحی برای نظارت بر فرایند انتخابات یا فعالیت های نامزدها و احزاب سیاسی در خارج از کشور وجود ندارد. تقریباً مسلم است که بسیاری از مراحل انتخابات خارج از کشور توسط فرمان های دولتی یا دستورات رویه ای تعیین شده اند، اما عموم مردم نمی توانند به این اسناد دسترسی داشته باشند. بنابراین بسیاری از قوانین و فرایندهای تشریح شده در این جا از گزارشات خبری و اطلاعات دسته اول مربوط به فرایند انتخابات خارج از کشور تهیه شده یا از قوانین متناظر انتخابات داخل کشور استنباط شده اند.

روش های رأی گیری خارج از کشور در انتخابات ایران

مرور

بر اساس قوانین ایران افراد باید به صورت حضوری رأی دهند و امکان رأی دادن از طریق نماینده یا پست وجود ندارد. ایرانیان خارج از کشور در حوزه های رأی گیری کشور محل سکونت خود رأی داده یا برای شرکت در انتخابات به ایران می آیند.^۸ سید محمد جواد رسولی از طرف وزارت امور خارجه ایران به عنوان رئیس دفتر انتخابات خارج از کشور برای دهمین انتخابات ریاست جمهوری منصوب شد.^۹ رسولی همچنین مدیر عامل بخش ایرانیان خارج از کشور وزارت امور خارجه ایران نیز می باشد.^{۱۰}

شورای ارشد امور ایرانیان خارج از کشور در سال ۱۳۸۳ در ایران تأسیس شد.^{۱۱} این شورا در ابتدا به عنوان شعبه ای از وزارت امور خارجه فعالیت می کرد.^{۱۲} اما پس از این که دولت نهم شروع به کار کرد این شورا ارتقا یافته و به فعالیت زیر نظر دفتر ریاست جمهوری پراخت.^{۱۳} محمود احمدی نژاد قائم مقام این شورا است، اسفندیار رحیم مشایی (رئیس ستاد ریاست جمهوری) معاون قائم مقام است، و میثم طاهری نیز ریاست شورا را بر عهده دارد.^{۱۴} خبر آن لاین، که متحد علی

لاریجانی رئیس مجلس ایران است، در سال ۱۳۸۷ گزارش داد که دولت نهم توجه خاصی به ایرانیان خارج از کشور داشته و انتصاب مشایبی به عنوان معاون قائم مقام این شورا تلاشی در این راستا بوده است.^{۱۵}

اندکی قبل از انتخابات هیئت های اجرایی انتخابات ریاست جمهوری در حوزه های رأی خارج از کشور بر اساس ماده ۵۳ قانون انتخابات ریاست جمهوری تشکیل شدند. این هیئت های اجرایی وظیفه داشتند تا انتخابات خارج از کشور را مدیریت کنند، بدین معنی که کارکنان و مکان های رأی گیری را مشخص کرده و فرایند رأی گیری را به مرحله اجرا در آورند. بر اساس ماده ۵۴ قانون انتخابات ریاست جمهوری، آراء توسط هیئت های اجرایی جمع آوری و شمارش شده و نتایج به وزارت امور خارجه ایران گزارش داده می شدند. سپس وزارت امور خارجه نتایج را به اطلاع وزارت کشور می رساند، که خود وظیفه اطلاع رسانی عمومی نتایج انتخابات خارج از کشور را از طریق رسانه های ارتباط جمعی بر عهده داشت.^{۱۶} در ادامه نتایج از روی سایت وزارت کشور برداشته می شدند.

رأی گیری خارج از کشور در انتخابات ریاست جمهوری ۱۳۸۸ در ۱۳۰ کشور صورت گرفت، هر چند که در گزارش های خبری مختلف تفاوت هایی در خصوص تعداد کشورها و حوزه های رأی گیری وجود داشت.^{۱۷} بر اساس اخبار فارسی، ۳۰۴ صندوق رأی برای ایرانیان خارج از کشور در نظر گرفته شده بود.^{۱۸} این صندوق ها در سفارتخانه های ایران و سرکنسولگری ها، و در صورت کسب اجازه در مساجد، زیارتگاه ها، ودانشگاه ها قرار داده شدند.^{۱۹} ۹ نفر در کنار هر صندوق حضور داشتند و در حدود ۴۵۰۰۰۰ رأی به سفارتخانه ها و دفاتر دیپلماتیک ایران در سراسر جهان تحویل داده شدند.^{۲۰}

وزارت امور خارجه ایران از سفارتخانه های کشورهایایی که رأی گیری در آن ها انجام می شد خواست تا صندوق های رأی را هم در مکان های دیپلماتیک و هم در مکان های غیر دیپلماتیک قرار دهند.^{۲۱} اما تحقیقات نشان می دهد که دست کم در یک مورد (کانادا) رأی گیری خارج از کشور در هیچ مکان غیر دیپلماتیکی انجام نشده است.^{۲۲} انتخابات خارج از کشور در امریکا نیز از طریق بخش حافظ منافع جمهوری اسلامی ایران در سفارتخانه پاکستان در واشنگتن برگزار شد، زیرا ایران روابط دیپلماتیک خود را با امریکا قطع کرده است. حوزه های رأی گیری در امریکا توسط داوطلبینی تأسیس و اداره شدند که از سوی بخش حافظ منافع انتخاب شده بودند. بر اساس گزارش های خبری، تصمیم گیری ها در مورد کارکنان و مکان های رأی گیری حدود دو هفته پیش از انتخابات انجام شده بود.^{۲۳}

جدول زیر مروري است بر مکان های رأی گيري خارج از کشور در انتخابات ایران.

جدول ۳

تنظیمات رأی گيري خارج از کشور

کشور	حوزه رأی گيري
کانادا	سفارتخانه ایران در اوتاوا ^{۳۴}
پاکستان	سفارتخانه ایران در اسلام آباد ^{۳۵}
هند	علاوه بر سفارتخانه ایران در دهلي نو و کنسولگري عالي در بمبئي و حیدرآباد، رأی گيري در پونا، میسور و بنگلور نیز برگزار شد ^{۳۶} .
چین	سفارتخانه ایران در پکن ^{۳۷} .
قزاقستان	رأی گيري در قزاقستان در چهار حوزه برگزار شد: کنسولگري عالي ایران در شهر آستانه، دفتر مرکزي پروژه راهسازي ایران در شهر آکول، سفارتخانه ایران در شهر آلماتي، و محل دائمي نمایشگاه کالاهای ایرانی در چیمکنت ^{۳۸} .
قرقیزستان	سفارتخانه ایران در بیشکک ^{۳۹} .
ازبکستان	ایرانیان می توانند در این دو حوزه رأی دهند: سفارتخانه ایران در پایتخت ازبکستان (تاشکند)، یا در فرودگاه بین المللي تاشکند ^{۴۰} .
مالزی	پنج حوزه برای رأی دهندگان ایرانی در مالزی در نظر گرفته شده بود: سفارتخانه ایران، مدرسه امام خميني در مالزی، دانشگاه علوم چند رسانه ای (MMU)، دانشگاه فناوری مالزی (UTM) در جوهور باهرو، و دانشگاه علوم مالزی (USM) در پینانگ. علاوه بر این ده صندوق رأی سیار نیز برای رأی دهندگان خارج از کشور در دانشگاه پوترا مالزی (UPM)، مسجد دزامینیوم، مجتمع گوتا ماینز، سوئ سیتي، دانشگاه مالایا (UM)، دانشگاه UCSI، مؤسسه فناوری

اطلاعات آسیا پاسیفیک (APIIT)، دانشگاه سان وي، دانشکده بين الملل KBU و دانشگاه KDU قرار داده شده بود ^{۳۱} .	
هتل شانگري لا در سنگاپور ^{۳۲} .	سنگاپور
سفارتخانه ايران در جاکارتا، اندونزي ^{۳۳} .	اندونزي
سفارتخانه ايران در بانکوک ^{۳۴} .	تایلند
سفارتخانه ايران در هانوي ^{۳۵} .	ویتنام
سفارتخانه ايران در شهر ماکاتي در فیلیپین ^{۳۶} .	فیلیپین
سفارتخانه ايران در توکیو ^{۳۷} . همچنین صندوق هاي رأي سياري در ناگويا، اوزاکا و سنداي نیز براي رأي دهندگان در نظر گرفته شدند ^{۳۸} .	ژاپن
سفارتخانه ايران در سنول ^{۳۹} .	کره جنوبي
سفارتخانه ايران در پیونگ یانگ ^{۴۰} .	کره شمالي
سفارتخانه ايران در پایتخت استرالیا (ACT) ^{۴۱} .	استرالیا
سفارتخانه ايران در ولینگتون ^{۴۲} .	نیوزیلند
سفارتخانه ايران در پایتخت سریلانکا، کلمبو ^{۴۳} .	سریلانکا
سفارتخانه ايران در پایتخت بلاروس، مینسک ^{۴۴} .	بلاروس
هفت صندوق رأي براي زائرین و ایرانیان مقیم سوریه در نظر گرفته شدند. ایرانیان آراء خود را در سفارتخانه ايران و نیز مساجد زینب و رقيه در دمشق به صندوق ریختند. ایرانیان همچنین مي توانستند در شهرهاي حلب، لاذقيه و باب السلم نیز رأي دهند. همچنین صندوق هاي رأي سياري نیز در فرودگاه دمشق، گورستان باب الصغیر، و نواحي داریا و زین العابدین در شهر دمشق قرار داده شده بودند ^{۴۵} .	سوریه
مکان دقیق حوزه هاي رأي گيري مشخص نیست. رأي گيري در آنکارا، استانبول، ازمیر، و ترابوزان انجام شد ^{۴۶} . سفارتخانه ايران در	ترکیه

آنکارا و کنسولگری عالی ایران در استانبول واقع شده اند.	
سفارتخانه ایران در رم و کنسولگری عالی ایران در میلان به عنوان حوزه های رأی گیری برای ایرانیان در نظر گرفته شده بودند. ^{۴۷}	ایتالیا
شش صندوق رأی در سفارتخانه ایران در دوحه، يك مدرسه دخترانه، و يك مدرسه پسرانه قرار داده شده بودند. ^{۴۸}	قطر
پنج حوزه رأی گیری در سفارتخانه ایران در کویت، کنسولگری ایران، دفتر امور فرهنگی، و مدارس دخترانه و پسرانه ایرانی در نظر گرفته شده بودند. ^{۴۹}	کویت
در این کشور ایرانیان در دفتر سفارتخانه ایران و بخش کنسولی سفارتخانه در منامه رأی دادند. ^{۵۰}	بحرین
رأی گیری در سفارتخانه ایران در ابوظبی، کنسولگری ایران در دوبی، و مکان های دیگری در شهرالعین، شارجه، و فجیره برگزار شد. ^{۵۱}	امارات متحده عربي
۱۴ صندوق برای رأی دادن ایرانیان در عراق در نظر گرفته شده بود. ^{۵۲} دوازده عدد از آن ها در بصره، نجف، کربلا، سلیمانیه، اربیل، بغداد، کاظمین و سامرا قرار داده شده بودند. ^{۵۳} دو صندوق سیار نیز در مرز شلمچه و فرودگاه بغداد قرار داشتند. ^{۵۴}	عراق
تخمین زده شد که در حدود زائر ۵۰۰۰ ایرانی در هنگام ورود به عربستان، عزیمت به سوی مدینه، یا ترك عربستان در کنسولگری ایران رأی دهند. ^{۵۵}	عربستان سعودي
دو صندوق رأی در سفارتخانه ایران در مسقط قرار داده شده بودند که يك عدد از آن ها سیار بود. ^{۵۶}	عمان
ایرانیان در بخش کنسولی سفارتخانه ایران در لندن رأی دادند. ^{۵۷}	انگلستان
رأی گیری در کنسولگری ایران در بلژیک انجام شد. ^{۵۸}	بلژیک

ایالات متحده امریکا	تنها نام شهرهایی که رأی گیری در آن ها انجام شد موجود است. رأی گیری در ۳۸ حوزه در سراسر ایالات متحده انجام گرفت. ^{۵۹}
---------------------	---

مسائل مربوط به رأی گیری خارج از کشور در انتخابات ۱۳۸۸

سردرگمی در برگه های رأی

ظاهراً برگه های رأی یکسانی در اختیار رأی دهندگان داخل و خارج از کشور قرار گرفت. رأی دهندگان باید نام نامزدها و کد مخصوصی را که به هر يك از آن ها تعلق گرفته بود در برگه های رأی یادداشت می کردند. مثلاً برای رأی دادن به احمدی نژاد باید نام او را به همراه کد ۴۴ وارد می کردند. کد موسوی نیز ۷۷ بود. اما به گزارش PBS گاه اعداد اشتباهی در اختیار رأی دهندگان خارج از کشور قرار می گرفت که با کدهای مورد استفاده در داخل کشور همخوانی نداشتند. در کالیفرنیا و لندن «به رأی دهندگان گفته بودند که کد موسوی ۴ است. بنابراین طرفداران موسوی نیز نام او را نوشته و کد ۴ را وارد کردند. برای افزایش سردرگمی رأی دهندگان و قبولاندن به آن ها که کد موسوی ۴ است، نام وی به عنوان چهارمین نامزد ذکر شده بود. در نیویورک سیستم متفاوتی پیاده شده بود: به رأی دهندگان گفته شده بود که جای کد را خالی بگذارند»^{۶۰}.

این مسائل امکان تقلب در انتخابات را در مکان های شمارش آراء فراهم آوردند. در فرایند تأیید برگه های رأی، فرد مسئول می توانست برگه رأی را باطل کرده یا فرضیه ای را در مورد نیت فرد رأی دهنده در نظر گیرد. در هر حالت چین مواردی می توانست منجر به دستکاری نتایج شود.

کمیود برگه های رأی

PBS کمیود برگه های رأی را در سن فرانسیسکو، تایسونز کرنر (ویرجینیا، امریکا) گزارش کرده است.

شمارش آراء و گزارش دهی نتایج

بر اساس ماده ۵۳ قانون انتخابات ریاست جمهوری، هیئت های اجرایی آراء را گردآوری کرده و نتایج را به وزارت امور خارجه ایران گزارش می دهند.^{۶۱} سپس وزارت امور خارجه ایران نتایج را به وزارت کشور انتقال می دهد.^{۶۲} پس از دریافت نتایج انتخابات رأی گیری داخل و خارج از کشور، وزارت کشور نتایج نهایی انتخابات را از طریق رسانه های ارتباط جمعی اعلام می کند.^{۶۳} ماده ۱۸

قانون انتخابات ریاست جمهوری وزارت کشور را ملزم می کند تا نتایج انتخابات را پس از گردآوری از طریق رسانه های ارتباط جمعی اعلام کند.^{۶۴}

اطلاعاتی در دست نیست که نشان دهد آراء خارج از کشور چگونه شمارش شدند و این که آیا احزاب سیاسی بر فرایند شمارش نظارت کردند یا خیر.

اطلاعاتی که وزارت کشور از طریق پرس تی وی منتشر کرد ناقص بودند. تنها ۹۵ کشور یا منطقه در اطلاعات ارائه شده توسط وزارت کشور ذکر شده بودند، در حالی که سایر مطبوعات گزارش کرده بودند که رأی گیری خارج از کشور در ۱۳۰ کشور انجام شده است. به دلیل اختلافات موجود در گزارشات (به جز در يك مورد، آراء باطله توسط ایستگاه های رأی گیری اعلام نشدند) مشخص نیست که دقیقاً چه تعداد رأی در صندوق های خارج از کشور به صندوق ریخته شدند. آمارها از ۲۳۴۸۱۲ رأی (اطلاعات ارائه شده توسط وزارت کشور از طریق پرس تی وی) تا ۳۷۳۲۲۵ رأی (محاسبات انجام شده توسط AEI بر مبنای اطلاعات ارائه شده توسط پرس تی وی) متغیر هستند.

در زیر مرور کوتاهی بر تناقضات اصلی ارائه شده است:

- نتایج گزارش Quetta Pakistan این است که ۷۴ رأی به صندوق ریخته شده اند، با این حال تعداد آراء موسوی ۱۷۷۵۴۲ عدد گزارش شده است. احتمال دارد که این تناقض به دلیل يك اشتباه انسانی ساده باشد.
- گزارشات نشان می دهند که در برخی از کشورها (مانند آمریکا، ترکیه، عراق، و امارات متحده عربی) چند ایستگاه رأی گیری وجود داشته اند، اما نتایج تنها برای يك شهر ارائه شده اند. در آمریکا واضح است که رأی گیری دست کم در ۳۱ مکان انجام شده و ده ها هزار ایرانی رأی داده اند. اما نتایج تنها در مورد نیویورک گزارش شده اند.
- تنها يك ایستگاه رأی گیری (لاهور در پاکستان) اطلاعات مربوط به آراء باطله را ارائه کرده است (تعداد گزارش شده برابر با صفر است). اما در بسیاری از موارد تناقضاتی بین کل آراء نامزدها به چشم می خورد. این امر بدین معنی است که در بسیاری از موارد در واقع آراء باطله نیز وجود داشته اند. مشخص نیست که چرا وزارت کشور در گزارش خود به این موارد اشاره نکرده است. در چند مورد (مانند کانبرا پایتخت استرالیا) مجموع آراء نامزدها از تعداد کل آراء بیشتر است.

ممکن است که این تناقضات تنها به دلیل خطای انسانی باشند و هیچ قصدی برای تقلب در انتخابات در کار نبوده است. با این حال، جدول بندي آراء رأي گيري خارج از کشور باید فرایند بسیار ساده ای باشد. اگر در این فرایند ساده اشتباهات زیادی رخ داده باشد، باید به کیفیت کلی برگزاری انتخابات و گزارشات وزارت کشور شك کرد.

نظارت بر رأي گيري خارج از کشور

نظارت داخلی و بین المللی بر انتخابات عبارت است از: «جمع آوري سيستماتيک، جامع و دقيق اطلاعات درباره قوانین، فرایندها و مؤسسات مربوط به برگزاری انتخابات و سایر عوامل تأثیرگذار بر انتخابات؛ تحلیل حرفه ای و بی طرفانه این اطلاعات؛ و نتیجه گیری در مورد فرایند انتخابات بر اساس بالاترین استانداردهای دقت اطلاعات و بی طرفی در تحلیل». نظارت بر انتخابات ممکن است ماهیتهای بلند مدت یا کوتاه مدت داشته باشد، و توسط گروه های بین المللی، منطقه ای یا ملی انجام شود. هدف از این فرایند عبارت است از نظارت بر مدیریت و برگزاری انتخابات به منظور ارتقای شفافیت پاسخگویی در انتخابات، اعتماد سازی در زمینه نتایج و حصول اطمینان از این که نتایج در واقع بازتاب دهنده خواست و اراده مردم هستند.

نظارت بر انتخابات می تواند در يك دوره زمانی کوتاه مدت (چند روز یا چند هفته قبل و بعد از انتخابات)، میان مدت (زمان بیشتر برای نظارت بر فرایندهای قبل و بعد از انتخابات)، یا بلند مدت (نظارت میدانی دست کم از چند ماه پیش از انتخابات) انجام شود. همچنین ممکن است از ترکیبی از این روش ها برای نظارت بر انتخابات استفاده شود. در سالیان اخیر گروه های نظارتی تأکید بیشتری بر نظارت و گزارش دهی بلند مدت داشته اند.

ممکن است گروه های نظارتی مختلف انواع متفاوتی از روش ها را به کار گیرند. این گروه ها می توانند شامل موارد زیر باشند:

- سازمان های داخلی
- احزاب سیاسی
- سازمان های منطقه ای
- سازمان های بین المللی
- سازمان های بین دولتی
- ائتلاف ها؛ و
- متخصصین، مجالس و چهره های برجسته که به طور مستقل کار می کنند.

نظارت بر رأی گیری خارج از کشور می تواند فرایند بسیار چالش برانگیزی باشد. خصوصاً هنگامی که رأی دهندگان در کشورهای مختلف پراکنده شده باشند، نظارت بر این جمعیت پراکنده دشوار خواهد بود. نظارت بر برنامه های رأی گیری پستی یا الکترونیکی نیازمند تخصص ویژه ای است که بسیاری از گروه های نظارتی از آن بی بهره اند. در نهایت این که فرایند انتخابات خارج از کشور ممکن است نیازمند کسب مجوز از کشور میزبان باشد.

در تصمیم گیری در نظارت بر رأی دهندگان خارج از کشور، یک نهاد باید دارایی های خود را ارزیابی کرده و چارچوب گزارش دهی خود را مشخص کند. اگر سازمان در اثر کمبود منابع نتواند فرایند ثبت نام، کمپین ها و رأی گیری را به گونه ای مناسب نظارت کند، باید اطمینان حاصل نماید که ظرفیت های خود و روش های ممکن را به خوبی تعیین کرده و گزارشات را به درستی تهیه کرده است.

سازمان ها برای نظارت بر رأی گیری خارج از کشور با چالش های زیادی روبرو هستند. گروه های نظارتی می توانند از چک لیست زیر استفاده کنند.

- محیط سیاسی را بررسی کنید: آیا توافقی کلی در زمینه شرایط رأی گیری خارج از کشور وجود دارد؟ آیا اعتماد عمومی نسبت به این فرایند وجود دارد؟
- چارچوب قانونی و هیئت های مدیریت انتخابات را بررسی کنید.
- هنگامی که اجازه برپایی کمپین وجود داشته باشد، مدت زمان کمپین ها را بررسی کنید: آیا رأی دهندگان می توانند از خارج از کشور تصمیمات آگاهانه ای بگیرند؟
- نقش کشورهای میزبان را در تسهیل رأی دادن مهاجرین و نیز تعهد کلی آن ها را به برگزاری یک فرایند جامع و صحیح بررسی کنید.
- مشخص کنید که آیا آموزش و اطلاع رسانی کافی برای رأی دهندگان خارج از کشور ارائه شده است.
- اگر رأی گیری به صورت حضوری انجام می شود، بر فرایند رأی گیری و جدول بندی آراء نظارت کنید.
- اگر رأی گیری به صورت حضوری در سفارتخانه ها انجام می شود، اطمینان حاصل کنید که سفارتخانه های مذکور فضایی «بی طرف» را برای رأی دهندگان خارج از کشور فراهم آورده اند.

ایرانیان خارج از کشور می توانند از طریق رأی دادن و نظارت بر فرایند اطمینان حاصل کنند که رأی گیری خارج از کشور به صورت سالم برگزار شده است، و در غیر این صورت نیز دریابند که برای ارتقای کیفیت فرایند باید بر چه مواردی تمرکز کرد.

۱. «پنج میلیون ایرانی در خارج از کشور زندگی می کنند»، وب سایت فرارو، ۴ آوریل ۲۰۱۲

<http://www.fararu.com/vdcenw8n.jh8vni9bbj.html>

۲. «رأی گیری خارج از کشور: کتابچه راهنمای مؤسسه بین المللی دموکراسی و مساعدت های انتخاباتی (International IDEA)»، وب سایت International IDEA، صفحه ۲۳۹، ۱۵ اوت ۲۰۱۲

http://www.idea.int/publications/voting_from_abroad/upload/chap1.pdf

۳. «انگشتان آغشته به جوهر رأی در آن سوی مرزها»، روزنامه ابتکار، همچنین ماده ۳۶ قانون انتخابات ریاست جمهوری را ملاحظه کنید.

۴. «ایران: قوانین انتخابات در انتخابات ریاست جمهوری»، آرشیو انتخابات ایران، ۲۲ ژوئیه ۲۰۱۲

http://www.sssup.it/UploadDocs/4748_5_O_Iran_Electoral_Law_on_Presidential_Elections_10.pdf

۵. «ایران: آیین نامه اجرای قانون حضور نمایندگان نامزدهای ریاست جمهوری در حوزه های رأی گیری»، آرشیو انتخابات ایران، ۲۲ ژوئیه ۲۰۱۲.

http://www.sssup.it/UploadDocs/4746_5_O_Bylaw_Governing_Presence_of_Presidential_Candidates_at_Polls_10.pdf

۶. تمامی این اسناد در اینترنت در دسترس نیستند. مجموعه مفیدی از قوانین انتخاباتی ایران به صورت ترجمه شده به انگلیسی را می توان در «آرشیو انتخابات ایران» در آدرس زیر یافت:

http://www.sssup.it/context_eng.jsp?ID_LINK=7928&area=47&lang=UK

۷. «ایرانی-آمریکایی ها آراء خود را برای تعیین آینده ایران به صندوق می ریزند»، CNN، ۲ اوت ۲۰۱۲،

<http://edition.cnn.com/2009/US/06/12/iran.elections.voting>

۸. «رأی گیری خارج از کشور: کتابچه راهنمای مؤسسه بین المللی دموکراسی و مساعدت های انتخاباتی (International IDEA)»، صفحه ۲۳ را ملاحظه کنید.

۹. «رئیس دفتر انتخابات خارج از کشور منصوب شد»، عصر ایران، ۲۷ مارس ۲۰۱۲،

<http://www.asriran.com/fa/pages/?cid=69866>

۱۰. «رئیس دفتر انتخابات خارج از کشور منصوب شد»، آفتاب نیوز، ۳ آوریل ۲۰۱۲،

<http://www.aftabnews.ir/vdcj8yeo.uqeatzsffu.html>

۱۱. شورای عالی امور ایرانیان خارج از کشور، ۶ آوریل ۲۰۱۲،

<http://www.iranianshouse.ir/index.aspx?siteid=6&pageid=1060>

۱۲. شورای عالی امور ایرانیان خارج از کشور را ملاحظه کنید.

۱۳. شورای عالی امور ایرانیان خارج از کشور را ملاحظه کنید.

۱۴. شورای عالی امور ایرانیان خارج از کشور را ملاحظه کنید.

۱۵. «توجه ویژه به آراء خارج از کشور»، خبر آن لاین، ۴ آوریل ۲۰۱۲،

<http://www.khabaronline.ir/detail/8258/politics/election>

۱۶. ماده ۵۴ قانون انتخابات ریاست جمهوری را ملاحظه کنید.

۱۷. «ایرانیان خارج از کشور احمدی نژاد را کنار گذاشته و اکثر آن ها به موسوی رأی دادند»، ونکووریت، ۲۹ ژوئیه ۲۰۱۲،

<http://www.vancouverite.com/2009/06/16/overseas-iranians-dumped-ahmadinejad-and-voted-overwhelmingly-in-favour-of-mousavi>

«ایرانیان خارج از کشور تأثیر انتخابات را زیر سؤال بردند»، الجزیره، ۳۰ ژوئیه ۲۰۱۲،

<http://www.aljazeera.com/indepth/features/2012/02/201222075034498638.html>

و «تعداد زیاد آراء غیابی ایرانیان در عراق»، نیویورک تایمز،

http://www.nytimes.com/2009/06/13/world/middleeast/13baghdad.html?_r=1

۱۸. «برگزاری انتخابات ریاست جمهوری در ۱۳۰ کشور»، آژانس آریا نیوز، ۲۷ مارس ۲۰۱۲،

<http://www.aryanews.com/Lct/fa-ir/News/20090531/20090531123618956.htm>

۱۹. «برگزاری انتخابات ریاست جمهوری در ۱۳۰ کشور»، آژانس آریا نیوز.

۲۰. «برگزاری انتخابات ریاست جمهوری در ۱۳۰ کشور»، آژانس آریا نیوز؛ همچنین «آمادگی ایرانیان خارج از کشور برای رأی دادن به همراه مردم ایران در نهمین انتخابات ریاست جمهوری»، جام جم آن لاین، ۲۹ مارس ۲۰۱۲،

<http://www.jamejamonline.ir/newstext.aspx?newsnum=100909231790>

۲۱. «برگزاری انتخابات ریاست جمهوری در ۱۳۰ کشور»، آژانس آریا نیوز.

۲۲. «دیپلماسی فعال و داشتن يك حوزه رأی گیری در کانادا»، وب سایت انتخابات، ۴ آوریل ۲۰۱۲،

<http://www.entekhabat.com/%D8%AF%DB%8C%D9%BE%D9%84%D9%85%D8%A7%D8%B3%DB%8C-%D9%81%D8%B9%D8%A7%D9%84-%D9%88-%D8%AF%D8%A7%D8%B4%D8%AA%D9%86-%D9%81%D9%82%D8%B7-%DB%8C%DA%A9-%D9%85%D8%AD%D9%84-%D8%A8%D8%B1%D8%A7%DB%8C-%D8%B1%D8%A7.html>

۲۳. «صندوق ها برای رأی دادن ایرانیان در امریکا باز خواهند شد»، دولت امریکا، ۲ اوت ۲۰۱۲،

<http://www.america.gov/st/democracyhr-english/2009/June/20090610135821esnamfuak0.2492334.html>

۲۴. «دیپلماسی فعال و وجود يك مکان رأی گیری در کانادا»، وب سایت انتخابات، ۴ آوریل ۲۰۱۲،

<http://www.entekhabat.com/%D8%AF%DB%8C%D9%BE%D9%84%D9%85%D8%A7%D8%B3%DB%8C-%D9%81%D8%B9%D8%A7%D9%84-%D9%88-%D8%AF%D8%A7%D8%B4%D8%AA%D9%86-%D9%81%D9%82%D8%B7-%DB%8C%DA%A9-%D9%85%D8%AD%D9%84-%D8%A8%D8%B1%D8%A7%DB%8C-%D8%B1%D8%A7.html>

۲۵. «ایرانیان خارج از کشور، آماده برای رأی دادن به همراه مردم ایران در نهمین انتخابات ریاست جمهوری»، جام جم آن لاین، ۲۹ مارس ۲۰۱۲

<http://www.jamejamonline.ir/newstext.aspx?newsnum=100909231790>

۲۶. «ایرانیان خارج از کشور، آماده برای رأی دادن به همراه مردم ایران در نهمین انتخابات ریاست جمهوری»، جام جم آن لاین.

۲۷. «ایرانیان خارج از کشور، آماده برای رأی دادن به همراه مردم ایران در نهمین انتخابات ریاست جمهوری»، جام جم آن لاین.

۲۸. «اعلام حوزه های رأی گیری انتخابات ریاست جمهوری در قزاقستان، قرقیزستان، و ازبکستان»، رادیو پشتو ایران، ۳۰ مارس ۲۰۱۲
http://pashtu.irib.ir/index.php?option=com_content&view=article&id=8399:-----&catid=101&Itemid=71

۲۹. «اعلام حوزه های رأی گیری انتخابات ریاست جمهوری در قزاقستان، قرقیزستان، و ازبکستان»، رادیو پشتو ایران.

۳۰. «اعلام حوزه های رأی گیری انتخابات ریاست جمهوری در قزاقستان، قرقیزستان، و ازبکستان»، رادیو پشتو ایران.

۳۱. «ایرانیان خارج از کشور، آماده برای رأی دادن به همراه مردم ایران در نهمین انتخابات ریاست جمهوری»، جام جم آن لاین.

۳۲. «ایرانیان خارج از کشور، آماده برای رأی دادن به همراه مردم ایران در نهمین انتخابات ریاست جمهوری»، جام جم آن لاین.

۳۳. «ایرانیان خارج از کشور، آماده برای رأی دادن به همراه مردم ایران در نهمین انتخابات ریاست جمهوری»، جام جم آن لاین.

۳۴. «ایرانیان خارج از کشور، آماده برای رأی دادن به همراه مردم ایران در نهمین انتخابات ریاست جمهوری»، جام جم آن لاین.

۳۵. «ایرانیان خارج از کشور، آماده برای رأی دادن به همراه مردم ایران در نهمین انتخابات ریاست جمهوری»، جام جم آن لاین.

۳۶. «ایرانیان خارج از کشور، آماده برای رأی دادن به همراه مردم ایران در نهمین انتخابات ریاست جمهوری»، جام جم آن لاین.

۳۷. «ایرانیان خارج از کشور، آماده برای رأی دادن به همراه مردم ایران در نهمین انتخابات ریاست جمهوری»، جام جم آن لاین.

۳۸. «۳۰۴ صندوق رأی در ۱۳۰ کشور»، بولتن نیوز، ۲۹ اوت ۲۰۱۲،

<http://www.bultanneews.com/fa/news/13850/304-%D8%B5%D9%86%D8%AF%D9%88%D9%82-%D8%B1%D8%A3%DB%8C-%DA%AF%DB%8C%D8%B1%DB%8C-%D8%AF%D8%B1-130-%DA%A9%D8%B4%D9%88%D8%B1-%D8%AC%D9%87%D8%A7%D9%86>

۳۹. «ایرانیان خارج از کشور، آماده برای رأی دادن به همراه مردم ایران در نهمین انتخابات ریاست جمهوری»، جام جم آن لاین.

۴۰. «ایرانیان خارج از کشور، آماده برای رأی دادن به همراه مردم ایران در نهمین انتخابات ریاست جمهوری»، جام جم آن لاین.

۴۱. «ایرانیان خارج از کشور، آماده برای رأی دادن به همراه مردم ایران در نهمین انتخابات ریاست جمهوری»، جام جم آن لاین.

۴۲. «ایرانیان خارج از کشور، آماده برای رأی دادن به همراه مردم ایران در نهمین انتخابات ریاست جمهوری»، جام جم آن لاین.

۴۳. «ایرانیان خارج از کشور، آماده برای رأی دادن به همراه مردم ایران در نهمین انتخابات ریاست جمهوری»، جام جم آن لاین.

۴۴. «ایرانیان خارج از کشور، آماده برای رأی دادن به همراه مردم ایران در نهمین انتخابات ریاست جمهوری»، جام جم آن لاین.

۴۵. «ایرانیان خارج از کشور، آماده برای رأی دادن به همراه مردم ایران در نهمین انتخابات ریاست جمهوری»، جام جم آن لاین.

۴۶. «ایرانیان خارج از کشور، آماده برای رأی دادن به همراه مردم ایران در نهمین انتخابات ریاست جمهوری»، جام جم آن لاین.

۴۷. «ایرانیان خارج از کشور، آماده برای رأی دادن به همراه مردم ایران در نهمین انتخابات ریاست جمهوری»، جام جم آن لاین.

۴۸. «۱۲ درصد مشارکت مردم در انتخابات ریاست جمهوری، نتایج انتخابات در کویت و قطر»، نفت نیوز، ۶ آوریل ۲۰۱۲، <http://www.naftnews.net/view-5728.html>

۴۹. «۱۲ درصد مشارکت مردم در انتخابات ریاست جمهوری، نتایج انتخابات در کویت و قطر»، نفت نیوز.

۵۰. «نگشتان آغشته به جوهر رأی در آن سوی مرزها»، روزنامه ابتکار، ۴ آوریل ۲۰۱۲،

<http://www.ebtekarnews.com/Ebtekar/News.aspx?NID=50294>

۵۱. «نگشتان آغشته به جوهر رأی در آن سوی مرزها»، روزنامه ابتکار.

۵۲. «نگشتان آغشته به جوهر رأی در آن سوی مرزها»، روزنامه ابتکار.

۵۳. «نگشتان آغشته به جوهر رأی در آن سوی مرزها»، روزنامه ابتکار.

۵۴. «نگشتان آغشته به جوهر رأی در آن سوی مرزها»، روزنامه ابتکار.

۵۵. «نگشتان آغشته به جوهر رأی در آن سوی مرزها»، روزنامه ابتکار.

۵۶. «نگشتان آغشته به جوهر رأی در آن سوی مرزها»، روزنامه ابتکار.

۵۷. «نگشتان آغشته به جوهر رأی در آن سوی مرزها»، روزنامه ابتکار.

۵۸. «نگشتان آغشته به جوهر رأی در آن سوی مرزها»، روزنامه ابتکار.

۵۹. «افزایش تعداد حوزه های رأی گیری انتخابات ریاست جمهوری در ایالات متحده آمریکا»، وب

سایت سیمرغ، ۵ آوریل ۲۰۱۲،

<http://www.seemorgh.com/news/default.aspx?tabid=2392&conid=32046>

۶۰. <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/tehranbureau/2009/06/the-expat-vote.html#ixzz21Ytwldtq>

۶۱. ماده ۵۴ قانون انتخابات ریاست جمهوری بیان می دارد که: «هیئت اجرایی مورد اشاره در ماده فوق نتایج را پس از اتمام انتخابات و جمع آوری آراء ثبت می کند. سپس سفیر، سر کنسول، و سایر مقامات ارشد گروه های دیپلماتیک باید نتایج را در اسرع وقت از طریق وزارت امور خارجه به وزارت کشور اطلاع دهند».

۶۲. ماده ۵۴ قانون انتخابات ریاست جمهوری را ملاحظه کنید.

۶۳. ماده ۱۸ را ملاحظه کنید.

۶۴. قانون انتخابات